EXERCITATIO ACADEMICA

DE

DUELLIS

QUAM

DEO FELICITER ADJUVANTE

PRÆSIDE

HENRICO UFFELMANNO

S. Theol. Lic. & Moralium Prof.
Publ. Ordin.

Publicè excutiendam proponet

ad diem 23. Septembr. cIↄ Iↄc LXXVI.

ANTONIUS ULRICUS Krohn

Helmſtadienſis
Autor.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA

HELMESTADI,
Typis HENRICI DAVIDIS MULLERI Acad. Typ.

I. N. D.

Theſis I.

Non inter poſtrema corrupti hujus ſeculi vitia connumeranda ſunt Duella, quæ ita paſſim increbuerunt & invaluerunt, ut generoſi quique haberi viderique velint duellatores optimi, magno Reip. malo, certo Diaboli lucro, æterno congredientium vel periculo vel damno. Qua de peſſima conſuetudine cum præſenti diſputatione agere animus ſit, te, ſumme Deus, qui fons es omnis ſalutaris doctrinæ, ſupplex oro, ut Spiritu tuo ſancto mihi, dum id agere conor, adeſſe, & ingenii vires, quò labor cœptus feliciter cedat, clementer elargiri velis!

II. Ante verò, quàm rem ipſam aggrediar, pauca de origine Duellorum præmittam. Magnus Hugo Grotius lib. 2. de J. B. & P. n. 8. illam arceſſit à judiciorum defectu. Priſcis enim gentium temporibus cum judicia nondum conſtituta, aut non ſufficiens eorum eſſet autoritas, quilibet ſe ſuaque armis, bellis, & duellis defendere, & cædes aliaque facinora mutuis cædibus & infeſta vi ulciſci ſolebat. *Ceſſante enim judicio,* inquit Grotius lib. 1. cap. 3. n. 2. *locus eſt bello. Ceſſat verò judicium vel momentaneè vel continuè. Momentaneè ceſſat, ubi*

exſpectari judex non poteſt ſine certo periculo & damno. Continuè verò aut jure aut facto. Jure, ſi quis verſetur in locis non occupatis, ut mari, ſolitudine, inſulis vacuis, & quæ ſunt alta loca, in quibus nulla eſt civitas. Facto, ſi ſubditi judicem non audiant, aut judex aperte cognitionem rejecerit.

III. Quanquam verò judiciis conſtitutis duella, indeque provenientia vulnera, cædes, aliaque omnis generis mala quodammodo repreſſa fuerint, ſucceſſu tamen temporis tanta iterum acceperunt incrementa, ut ad priſtinos fermè mores ventum eſſe videatur. Tantus enimverò duellorum quondam erat uſus, ut loco probationis rei occultæ haberi cœperint; quemadmodum legere eſt in legibus Longobardicis, Francicis, Bojoariis, Ripuariis, Friſicis & aliis. Memorabile inprimis certamen eſt, quod Pariſiis, regnante Carolô, hujus nominis VI, inter duos Proceres de familia Comitis Alenconii, Guiſium & Garongium, accidit. Dimicandi cauſa fuit ſtuprum, à Guiſio Johannis Garongii uxori illatum. Cauſa ad Parlamentum delata eſt, & ibi per annum atque amplius agitata. Tandem cum illa (Garongi uxor) inſtaret factum, ille ſedulò negaret; ſtatutum, ut litem monomachia finirent. Quod etiam factum. Adfuit quidem eventus juſtæ cauſæ, interiitque fœdus adulter ſuſpendiique inſuper pœna affectus eſt. Verùm ſi reum vincere contigiſſet, jam decretum erat, ut actoris uxor propterea, quòd falsò reum accuſaſſet, flammis objiceretur; maritus verò, qua adverſarius, ignominiæ pœna afficeretur quemadmodum è Roberti Gaquinii hiſtoria Francica lib. IX. narrat ἱστορικώτατος Philippus Camerarius, qui inter alia hæc quoque

quæ notatu digniſſima addit: *Experientia & eventus ſingulorum certaminum declarare videtur, quòd Provocans ſuccubuerit & pœnas ſuæ audaciæ dederit: idq́; infinitis fere exemplis demonſtrari poſſit.*

IV. Hæc verò duellorum ſuperſtitio cum magis magisque creſceret, magnosque motus & turbationes tam inter Proceres, quam inter plebejos & ceteros inferioris ordinis homines excitaret; Maximilianus I. Imperator Imperio noſtro Romano-Germanico metuens, maturè iſtam morum atrocitatem reprimere & prorſus delere allaboravit, Regimentoque, ut & Cameræ Spirenſis judicio introducto conſtituit, ut lites in Imperio ortæ eò devolverentur, & juſta æquaque ſententia lata deciderentur. Quo tandem facto ferrei ſeculi aſperitas emollita & in meliorem ſtatum paulatim redacta eſt. Atque hæc de duellorum origine pro inſtituti noſtri ratione dixiſſe ſufficiat.

V. Jam ut ab etymologia ipſam tractationem ordiar, vocabulum duelli eſt antiquum latinum, non à duo, ut multi ſibi perſuadent, factum, quaſi duellum ſit tantùm inter duas perſonas, ſed eo modo formatum, quo Veteres duis bis; duonum bonum nominaverunt: ut adeò duellum ſit nihil aliud quàm bellum, duellator quàm bellator, ars duellica quàm bellica, docente Marco Tullio in de perfecto Orator. Conf. Johan. Vorſt. in tract. *de latinitate merito ſuſpecta cap. XIV.* Aliàs latinis dici poſſit dimicatio, vel pugna ſingularis: Græcis μονομαχία à μόνος & μάχομαι, quia inter ſe non publica auctoritate ſed ſua ipſorum contendant.

VI. Sumitur vox Duelli (quam rigidiores latinitatis obſervatores uſui hodierno concedant) variis modis:

dis: & quidem (I) pro dimicatione ſingulari animi gratia inſtituta, quæ haſtiludium ſive Torneamentum vocari conſuevit (II) pro dimicatione duorum ſeria. Et hoc poſteriori ſenſu duellum dividitur in publicum & privatum. Publicum eſt, quod autoritate Majeſtatis civilis publicæ utilitatis gratia ſuſcipitur: quale fuit inter Davidem & Goliathum; inter ter geminos fratres Horatios & Curiatios, inter Ducem Gallorum & Valerium Corvinum, inter alium Gallum ac Torquatum; & inter tredecim Italos & totidem Gallos, de quibus & plurimis aliis legendi ſunt hiſtoriarum ſcriptores. Publicum autem duellum iterum à nonnullis diſpeſcitur in decretorium & proluſorium: proluſorium item in augurale & reale: de quibus publici duelli generibus copioſius agere inſtituti mei haut eſt.

VII. Privatum Duellum itidem non eſt unius generis: aliud enim eſt judiciale, aliud extrajudiciale; quibus nonnulli addunt duellum neceſſarium, idque vocant, quod quis ob defenſionem ſui rerumque ſuarum & ad injuſtam invaſoris vim propulſandam ſubit, quando ſcilicet judicis nulla ſuppetit copia. Et hoc licitum omniſque jure permiſſum eſt: quod enim quisque ob tutelam corporis ſui fecit, hoc jure feciſſe exiſtimatur. l. 3. de Iuſtit. & Jure. Et Cicero pro Milone: *non hæc ſcripta, ſed nata lex eſt; quam non didicimus, accepimus, legimus, verùm ex ipſa natura arripuimus, hauſimus, expreſſimus: ad quam non docti, ſed facti, non inſtituti, ſed imbuti ſumus, ut ſi vita noſtra in aliquam vim incidiſſet, omnis honeſta ratio eſſet expedienda ſalutis.* Et nonnullis interjectis: *hoc & ratio doctis & neceſſitas barbaris & mos gentilibus & feris ipſa natura præſcripſit, ut omnium ſemper vim, quacunq; ope poſſent, à corpore & vitâ propulſarent.*

IIX. Tria

IIX. Tria autem in hoc, quod neceſſarium vocavimus, duello probè attendenda veniunt, ſi licitum illud omnino eſſe debeat, nimirum Cauſa, Tempus & Modus. Cauſa juſtæ defenſionis eſt offenſio injuſta, quæ ſi abſit, non defenſio, ſed vindicta, vel vis iniqua fuerit. Quò pertinet illud Ciceronis 1. Offic. c. VII. *Juſtitiæ primum munus eſt, ne cui quis noceat, niſi laceſſitus injuria.* Interdum vero ſufficit juſtus inſtantis periculi metus ex manifeſta ad offendendum præparatione apparens. Nam primum ictum nemo exſpectare tenetur, l. 3. §. 5. & 9. ff. *de vi & vi armata*, cum ei, qui exſpectare velit, ante injuſta pœna luenda ſit, quàm juſta repetenda. Sed, ut dixi, juſtus & moraliter certus ille metus, vel præſens invaſionis periculum eſſe debet: nam qualiſcunque periculi metus parandæ quidem defenſionis, non verò occupandæ interfectionis jus dat. Summa eſt; cauſa duelli non alia eſſe debet, quam propulſatio injuriæ ſeu jam factæ, ſeu inferendæ, ſeu nobis, ſeu noſtris.

IX. Alterum in duello attendendum Tempus eſſe dixi. In continenti enim defenſio armata fieri debet, neutiquam verò ex intervallo, & poſtquam certatio jam ſedata eſt, l. 45. §. *qui cum aliter* ff. ad L. Aquiliam. Omnino ergo juſtæ defenſionis limites excedit, qui aggreſſorem fugientem perſequitur, illumque lædit vel plane occidit. Ordinat. crim. art. 142. ibi: Und jhn allererſt in der Nachfolge erſchlagen hette. Aggreſſore enim fugiente ceſſat vi offenſionis, atque adeò cauſa juſtæ defenſionis, quam inciſo præced. eſſe dixi periculum præſens, & propter judicii opem vel continuè vel iſto momento ceſſantem indeclinabile, ac forte, ut irreparabile damnum hinc ſit exſtiturum. Ad duellum

nam-

namque, tanquam ad extremum ſalutis remedium, non niſi deſperatis & deficientibus omnibus aliis lenioribus mediis, quæ in judiciis ſuppetunt, confugi debet.

X. Tertium idque ultimum requiſitum eſt Modus, ut ſcil defenſio ſit proportionata offenſioni. Non enim quælibet offenſio tutelam inculpatam reddit, ab ordinariaque homicidii pœna liberat, ſed illa demum, quâ in dubio vitæ diſcrimine conſtitutus dicitur invaſus, ita ut periculum mortis aliter evadere nequeat. Quod ſi igitur invaſus fuga ſibi conſulere & periculum imminens à ſe declinare poſſit, omnino ad eam arripiendam eſt obligatus, eaque omiſſà impunè aggreſſorem occidere nequit: quicquid etiam alii obvertant. Alia tamen ratio, ſi forte ipſa fuga cum periculo ſit conjuncta: hanc enim nemo capeſſere tenetur, ne fugiendo periculum in periculum ſe fugiendo conjiciat.

XI. Atque his conditionibus probè obſervatis ſi defenſor invaſorem occiderit, ab omni pœna tam ordinaria quam extraordinaria immunis eſt. Videatur Carpzov. part. 1. in pract. crim. quæſt. 28. n. 17. Confer etiam conſtitutionem Carol. V. Imperatoris art. 139. ibidem. Welcher eine rechte Nohtwehr zu Rettung ſeines Leibes und Lebens thut/ und denjenigen / der jhn alſo benöhtiget/ in ſolcher Nohtwehr entleibet / der iſt darumb niemand nichts ſchüldig Quod enim lege permittente ſit pœnam non meretur l. 4. Cod. ad L. Juliam de adulteris. Quod ſi verò injuſta vi petitus limites inculpatæ tutelæ trangreſſus aggreſſorem occiderit, pro varii generis gradusque culpa variâ, ſed extraordinariâ, pœnâ afficitur, veluti relegationis, fuſtigationis vel mulctæ, uti graviſſimè docuit Magnificus h. t. Vice-Rector Dn. D.

Engel-

Engelbrecht Præceptor ac Promotor ſtudiorum meorum obſervantiſſimè colendus in prælectionibus ſuis privatis ad l. 3. ff. de juſt. & jure. Addatur Menochius de arbitris judicum quæſtin. lib. 2. conſ. 278. & ſeqq.

XII. Hactenus de duello neceſſario. Venio nunc ad Duellum extrajudiciale (judiciale enim cum ab uſu planè receſſerit, nolo quid olim circa hoc duelli genus obtinuerit, multis recenſere, præſertim cum jam tum ſupra hujus rei mentio quædam facta ſit. Videri interim de hoc duello poſſunt Chriſtophorus Lehmannus lib. 2. Chron. Spir. c. 30. Alciatus lib. 2. parerg. cap. ult. Bodinus de Rep. lib. 5. c. 1. & alii plurimi) Iſtud verò, (extrajudiciale puto) ſi uſpiam in Germania certè noſtra, nec in caſtris ſolùm, ſed etiam in Academiis paci atque tanquillitati conſecratis virtutisque & doctrinæ officinis, adeo (quod dolendum) invaluit, ut ferè quotidianum ſit, & pro infami habeatur, qui iſtud detrectat, & contra fortis prædicetur, laudetur, animumque verè virilem gerere dicatur, qui vitæ & animæ ſuæ prodigus crebrò in monomachias cœcus & præceps fertur.

XIII. Voco autem duellum extrajudiciale, cum duo pluresve ſpreta judiciorum & Magiſtratus autoritate iræ ſuæ, ambitioni, libidini, & adfectibus fræna laxant & pro honore aſſerendo, vel injuria qualicunque depellenda, privato auſu & temeritate furiosè decertant. Breviùs ſic deſcribi poteſt: duellum extrajudiciale eſt dimicatio ſingularis à privatis animo ulciſcendi inita. Vocatur hoc duelli genus aliàs Cyclopicum à Cyclopum gente, qua de ſummus vir Eraſmus in ſuis Chiliad. p. 711. refert, quod vitam valdè efferam & barbaram

nullis legibus, nullaque diſciplina conſtantem, geſſerit. Nam duellatores quoque vitam prorſus diſſolutam agunt, legibus tam divinis quam humanis inſuper habitis: Imo ea rabie laborant, ea impietate, ut ſi litare modo poſſint ſuis cupiditatibus, vitam libenter profundere, & apum inſtar unà cum ſtimulo animam ipſam ultioni ac voluptatibus infixam perdere velint.

XIV. Indeque nunc porro intelligatur neceſſe eſt, ejuſcemodi decertandi genus prorſus illicitum eſſe, Adverſatur enim divinis tabulis adeoque Deo ipſi; unde magnus gentium Doctor & de cœlo vocatus Apoſtolus ad Rom. XIII. ℣. 29. ſcribit: *Non voſmet ipſos ulciſcimini, quin potiùs date locum iræ: ſcriptum eſt enim: mihi ultio, ego rependam dicit Dominus.* Peccatur eodem in Magiſtratum quoque graviſſimè, quia hoc neglecto ſibi ipſi jus dicere conatur, cum tamen is idcirco ſit conſtitutus, ne quis propria autoritate vindictam ſibi ſumat l. ult. Cod. de vi privata. Non enim, inquit Paulus JCtus l. 176. de Reg. Juris, *ſingulis eſt concedendum, quod per Magiſtratum publicè fieri poteſt.* Et Gothofredus ibidem: *idcirco judiciorum vigor jurisq; publici tutela videtur in medio conſtituta, ne quisque ſibi ipſi permittere valeat ultionem.* Peccatur denique eodem ut vel maximè in proximum, quem non minus atque ſe ipſum diligere quisque debet. Nec obſtat, quod alter nos fortè offenderit. *Ego enim*, inquit Servator Matth. 5. ℣. 44. *dico & edico vobis, diligite inimicos veſtros, benedicite iis, qui exſecrantur vos, benefacite illis, qui oderunt vos, & orate pro iis, qui vobis ſunt in offenſi vosq; perſequuntur.*

XV. Quo-

XV. Quocunque igitur actu in Deum, Magiſtratum, & proximum peccatur ille non poteſt non eſſe ſummè illicitus & deteſtabilis. Atqui duellum eſt talis actus, quô in Deum, Magiſtratum, & proximum peccatur. Ergo duellum non poteſt non eſſe ſummè illicitum & deteſtabile.

XVI. At enim, ſi Magiſtratus concedat aut permittat alicui, ut cum altero in duellum deſcendat, num ſalva conſcientia is illud ſuſcipere poteſt? Sanè cum duellum ſit jure divino & naturali prohibitum, Majeſtas civilis illud neque ſine peccato permittere, neque quisquam privatus illud ſuſcipere licitè poteſt. Majeſtas enim civilis licet legibus ſit ſoluta in iisq; diſpenſare poſſit, non tamen illud ultra leges poſitivas humanas eſt extendendum; à legibus enim divinis communibus & naturalibus ne latum quidem unguem, uti ajunt, diſcedere poteſt. Proindeque cum Duella graviter in leges divinas & naturales impingant, haut excuſandi ſunt qui permiſſu vel juſſu Magiſtratus duella ſuſcipiunt. Mors enim potius, docente etiam Ariſtotele 3. Nicom. 1. eſſet oppetenda, & quivis cruciatus perferendi, quàm tale quid, quod jure divino & naturali prohibitum eſt, ſubeundum.

XVII. Ergone, inquis, Principes & Imperantes nullo modo ſubditis duella permittere poſſunt? Antequam reſpondeam ſupponendum permiſſionem aliam eſſe nudam, ita ut qui permiſit ſciverit quidem illud fieri, neque impedierit; aliam cum conſenſu. Etſi igitur Majeſtas civilis neceſſitate adacta & metu majoris mali duella, ut & alia vitia interdum permiſſione

nuda tolerare poſſit, non tamen eadem expreſsè concedere poteſt. Ratio diverſitatis in aprico eſt: nam quod alteri facere non licet, id ei etiam expreſsè concedere non licet: talis enim conceſſio arguit conſenſum & approbationem, adeoque cauſam moralem. At verò poſſe imo debere interdum Majeſtatem vitia quædam in Rep. mali majoris metu tolerare, affatim demonſtravit ſummus noſter Politicus Dn. D. Conringius. in lib. *de pace perpetua hypoth. 1.*

XIIX. Cæterum perſonæ, quibus duellum perficitur, in duplici ſunt differentia; illæ enim ſunt vel principales, vel adjutrices. Principales plerumque duæ ſunt, altera Provocans, Provocata altera. Quamvis vero vi nominis & vulgò Provocans is dicatur, qui alterum ad Duellum provocavit: ſapientum tamen judicio is meritò Provocans habetur, non tam qui provocavit, quam qui prior injuriam intulit, & ſic quandam quaſi neceſſitatem alteri ad duellum provocandi dedit. Quò ſpectat illud Ariſtotelis 5. Nicom. 8. §. 26. & ſeqq. *Quapropter rectè quæ per iram fiunt facta non putantur de induſtria. Non enim talium autor & cauſa eſt is, qui iratus facit, ſed is, qui laceſſivit atq; irritavit. Ob injuriæ enim ſpeciem animo objectam ira commovetur.* Confer l. 3. D. de injuriis. Hinc in legibus Academiæ hujus ita expreſsè cautum: *qui convitiis aut contumelioſis dictis rixæ cauſam dedit, quaſi prior manu læſerit, habebitur.*

XIX. Præter Provocatum & Provocantem dantur duellorum etiam adminiſtri & adjutores, qui vel internunciorum vel arbitrorum munere funguntur & vel alteri

teri certamen, locum, tempus, armorum genus indicunt, vel ipſam dimicationem moderantur, omniaque ad Cyclopicæ conſuetudinis leges inſtruunt atque procurant. Atq; hi, quia factum vitioſum approbant, promovent, ſuadent, laudant, conſilium præbent, nec prohibent cum prohibere poſſent & deberent, eâdem quâ ipſi duellatores pœna tenentur, uti ex aurea de principiis actionum humanarum doctrina liquet. Hinc in noviſſima S. Cæſar. Maj. ad S. R. Imp. Ordinum illuſtriſſimos Legatos Comitiis Ratisbonenſibus congregatos ſuper duellis reſolutione dicitur: Es ſollen auch ferner die jenigen/ welche die vermerckte provocationes nicht alſo gleich der Obrigkeit angeſaget oder die duella zuverhindern vermögt und nicht verhindert haben: Item auch diejenigen/ welche durch jhre Beywohnung und concurrentz die duellanten in jhren Vorhaben ſtärcken und animiren/ als abwehren gleichfals der Gebühr nach unabläſſig geſtraffet werden.

XX. Cauſas ſi videas, ob quas duella ſuſcipiuntur, illæ ſæpe ſunt frivolæ, apinæ, tricæ, quisquiliæ, & ſi quid vilius iſtis. Inprimis vero famæ & exiſtimationis per alterius contumelioſa verba & obtrectationes læſio juſta provocandi cauſa credi ſolet. Quaſi verò vitæ innocentia & inde proveniens honeſta bonorum opinio alicui per improbi hominis calumniam eripi aut minui poſſit. Quin imo fama ut virtute & honeſtis actionibus paratur: ita non niſi vitiis & vitæ turpitudine amittitur & dehoneſtatur. Nec eſt in privati poteſtate alterius exiſtimationi pro lubitu officere, aliàs tota facilè civitas per nefarii cujusdam hominis contumeliam infamia adſpergeretur. Age verò

aliorum injuria tuam infamet exiſtimationem, non ideò tamen ad remedia extraordinaria & violenta, quibus demum ordinariis & legitimis ceſſantibus locus eſt, confugiendum eſt.

XXI. Varia autem ſuppetunt remedia ad hujusmodi calumniatorum malitiam vindicandam, nempe jus retorſionis, actionis ad palinodiam, actionis æſtimatoriæ & ſimilium. Interdum etiam actio criminalis locum habet, præſertim ſi injuria illata ſit atrox, uti hoc ex ore excellentiſſimi noſtri Botticheri, Præceptoris mei per aliquot annos fideliſſimi, percepi, cum ad §. 7. & 8. Juſtit. de injuriis quondam ageret. Hæc proinde remedia injuria laceſſito, ſi omnino animo ſuo ſatisfacere velit, apprehendenda ſunt, demensque illa & periculoſa ſe ipſum ulciſcendi ratio, quæ nec Turcis nec gentilibus placet, prorſus abjicienda eſt.

XXII. Lubet verò Jeſuitarum novorumque Caſuiſtarum de tuendo honore dogmata vel potius portenta hic exhibere paucisque excutere. Audiamus igitur Leonardum Leſſium de hac materia ſi diſſerentem: *Si nomini meo falſis criminationibus apud judicem vel viros honoratos detrahere niteris, nec ulla ratione damnum illud famæ avertere, niſi te occultè interficiam Petrus Navarra inclinat licitum eſſe, & Bannez addens idem dicendum etiamſi crimen ſit verum, ſi tamen eſt occultum, ita ut ſecundum juſtitiam legalem non poſſit pandere. Idem tenent quidam recentiores. Probari poteſt (1) quia ſi baculo vel alapa impacta velis meum honorem vel famam violare, poſſum armis prohibere, ergone ſi id coneris lingua: nam parum videtur referre, quo quis inſtrumento*

mento nitatur noxam inferre, ſi æquè efficaciter noceat. (II) *contumeliæ armis impedire poſſunt, ergo etiam detrectationes* (III) *periculum famæ æquiparatur periculo vitæ. Atqui ob periculum vitæ evadendum licet occidere.* Ejusdem farinæ ſunt, quæ Franciſcus docet tr. 5. diſp. 36. num. 118. *unde licebit Clerico & religioſo calumniatorem gravia crimina de ſe vel ſua religione ſpargere minantem occidere, quando alius defendendi modus non ſuppetit, uti ſuppetere non videtur, ſi calumniator ſit paratus ea vel ipſi religioſo vel ejus religioni publicè coram viris graviſſimis impingere.* Sed valeant iſti novi Caſuiſtæ cum novis ſuis portentis. Longè rectius Grotius lib. 2. de J. B. & P. c. 1. n. 10. hac de re ſcribit: *quid ſi vero aliquis de nobis dicat, quod creditum apud bonos exiſtimationem delibaret? hunc quoq; occidi poſſe ſunt qui docent. Mendoſè admodum, & contra naturæ jus; nam interfectio iſta non eſt modus aptus ad tuendam exiſtimationem.*

XXIII. Sed quid habendum de injuria reali v. g. alapa, licetne hanc duello ulciſci? Quod ſi denuò Caſuiſtarum & Jeſuitarum ſententiam rogemus affirmabitur quæſtio: Ita enim Eſcob. tr. 1. c. 7. n. 45: *Annon alapa percuſſus cenſetur tamdiu honore privatus, quamdiu adverſarium non interimit?* At ſupra, opinor, ſufficienter probatum, injuriæ ſive realis ſive verbalis vindictam privatam, ſiquidem judicis copia ſuppetat, illicitam eſſe. Quod ſi vero quis ex juſto dolore & indignatione ſubitò & è veſtigiò injuriam realem nece aggreſſoris ulciſcatur, rectè ſtatuunt conſulti juris & æqui pœnam homicidii ordinariam locum non habere, ſed vel relegationem, vel amputationem manus vel fuſtigationem; non-

nun-

nunquam etiam gratioſam remiſſionem pro circumſtantiarum diverſitate.

XXIV. Quod ſi vero injuria nondum ſit illata, ſed adhuc immineat, putant nonnulli Caſuiſtæ, eam arcendam eſſe cum nece aggreſſoris. A quibus haud longè abire videtur Grotius ipſe lib. de J. B. & P. c.1.n.10. ubi ſic diſſerit: *Si cui periculum immineat alapæ accipiendæ aut mali ſimilis, huic quoque jus eſſe id arcendi cum cæde inimici ſunt, qui putant. Ego ſi mera juſtitia expletrix reſpiciatur, non diſſentio. Quanquam enim inæqualia ſunt mors & alapa, tamen qui me injuria parat efficere, is eo ipſo mihi dat jus h.e. facultatem quandam moralem adverſus ſe in infinitum, quatenus aliter malum illud à me arcere nequeo. Charitas quoq; non videtur nos hic obſtringere per ſe in gratiam nocentis. At lex Evangelica omne factum illicitum reddidit, jubet enim Chriſtus alapam accipi potius, quàm adverſario noceatur, quantò magis occidi eum vetat alapæ effugiendæ cauſa.* Ultima quidem hæc, ſi Socinianam de lege Evangelica hypotheſin tollas, bene ſe habent. Quod verò ſcribit, exiſtimatque, eum qui me paret injuria adficere eo ipſo mihi jus dare adverſus ſe in infinitum ejus avertendæ cauſa, ex veritatis tripode non eſt. Ex ſuperioribus enim liquet, rectaque ratio dictat, in vindicando modum eſſe ſervandum, nullamque defenſionem juſtam eſſe, nisi proportionata ſit offenſioni: idque ipſum exigit quoque juſtitia expletrix ſive ἐπανορθωτική, cujus quippe præceptum hoc eſt.

— — — adſit
Regula, peccatis quæ pœnas irroget æquas
Ne ſcutica dignum horribili ſectere flagello.

XXV. Quæ

XXV. Quæ licet ita ſeſe habeant, dubitari tamen video, an idem vel de Nobilibus vel de militibus ſit affirmandum, illi enim cum generoſi & fortes videri velint, ejuſmodi injurias magni ſolent æſtimare, & propterea ſuæ dignitati conveniens fore putant illas graviſſimè vindicare & ulciſci. Quæritur igitur, an illis id permiſſum ſit, nec ne? Cum autem duella jure divino communi & naturali ſint prohibita; Nobiles autem & milites, haut ſecus atque alii hiſcè juribus obligentur, neutiquam iis privilegium aliquod hic concedendum eſt. Quid quod Nobiles, imprimis virtute tales, ſoleant eſſe magnanimi, magnimi autem docente Ariſtotele 4. Nicom. c. 3. injurias præſertim leves generosè contemnunt domeſtico nixi conſcientiæ teſtimonio illas in ſe cadere haut poſſe:. Graves vero ad judicem deferunt, nullamque in propria vindicta, uti nonnulli, gloriolam quærunt, probè quippe tanquam docti & prudentes viri, intelligentes in ea Fortitudinem haut eſſe ſitam.

XXVI. Speciatim verò milites quod attinet tantum abeſt, ut illis cum altero duello congredi fas ſit, ut potius in maximam pœnam incurrant, ſi legibus militaribus, ducibus judicibusque ſpretis in ſuos Commilitones aliosque ſæviant, uti hoc clariſſimè colligitur aus den articul Brieff des Maximiliani II. ibidem: ein Soldat der den andern ohn erlaubnis deſſen welcher in Quartier das Commando hat/ ausfodert/ ſol am Leben geſtraffet werden/ der Corporal aber oder andere/ wenn ſie zweien Soldaten laſſen hinausgehen ſich zu balgen ſollen ohn gnade am Leben geſtraffet werden. Et audite Principem

C Condæ-

Condæum militem excellentiſſimum. *Anno ſuperioris ſeculi octogeſimo ſecundo Mompelii injecta de nimia jam tum deteſtabilium duellorum frequentia mentione, cum Iſaacus Valdræus Mojus, qui cum aliis è Nobilitate aderat, ea decoris tuendi, cui vitam verè nobilis animus poſthabere tenetur, neceſſitate excuſaret, Condæus ſummo & tanto faſtigio digna gravitate interfatur & magno errore homines in eo decus veramq́ gloriam reponere dixit, quod gloriæ Dei, ad quam omnia noſtra conſilia & actiones dirigere debemus & mandatis ejus, in quorum obſervatione vita noſtra conſiſtit, adverſaretur, nec niſi pro patria juſſu Principis aut inculpata corporis tutela cuiquam gladium ſtringere fas eſſe pronunciavit. Converſaq́ ad paſtorem, qui poſt ſedile ſtabat, facie, quò majorem ſententiæ ſuæ fidem adſtrueret, ab eo coram quæſivit, an ſalva conſcientia ad privatas injurias ulciſcendas ad certamen pervenire liceret? Cum ille non licere, nec niſi cum certo damnationis æternæ diſcrimine fieri reſpondiſſet, hoc jam conſtanter inquit tenete, & autore me qui pro decore & gloria veſtra ultro me prædonem & ſponſorem offero, illas de decore & gloria erroneas opiniones ex animis veſtris impoſterum delete.* Thuanus de vita ejus lib. 2.

XXVII. Nulli igitur ſive ſit Nobilis ſive miles, ſive alius cujuscunque ordinis & conditionis homo duellandi atrocitas eſt conceſſa: ſed potius graviſſima pœna in ejuſmodi duellatores conſtituta quæ pro varietate Regnorum, Ducatuum & provinciarum variat. In noſtro Imperio Rom. Germanico ultimum ſupplicium is, qui alterum duello, ſive ſit Provocans ſive Provocatus, interfecerit, ſubire tenetur, uti videre eſt ex

dicta

dicta Cæſ. Maj. ad Ordinum Legatos ſuper duellis reſolutione, quam celeberrimus hujus quondam, nunc Chilonienſis Academiæ Doctor Dn. Rachelius cigno ſe tractatui de duellis mantiſſæ loco adjecit, è qua hæc pauca hic inſeram: da es den weiters nicht nur zu wircklichen duellen und Balgen kommen/ ſondern dadurch auch eine entleibung geſchehen ſol alsdann die ordentliche Straffe des Todtſchlägers wieder den Thäter oder entleiber ohn unterſcheidt/ ob derſelbe gefordert hat oder gefodert worden/ er ſey Beleidiger oder Beleidigter ohn reſpect der Perſon des Standes und Freundſchafft/ erkennet/ und ohne mittel volſtreckt/ und dawieder einiger appellation, intercesſion oder Fürbitte nicht ſtadt gethan: Deren Balgern aber/ welche in duell todt blieben keine Begräbnis in Kirchen oder Freidhoff zugelaſſen werden.

XXVIII. In Gallia vetita duella ſub vitæ pœna & omnium bonorum confiſcatione. Additumque præterea, ut cadavera interfectorum per urbis vias infami crati impoſita ad ſcalas Gemonianas à carnifice protrahantur, & patibulo ſuffigantur. Hæc pœna verò licet ſit ſatis gravis, tanto tamen duellandi furore æſtuant Galli, ut pœna hac à duellis ſubeundis non deterreantur. *Gliſcit enim ex vetito autoritas crimini*, inquit Gramondus, *majorq; poſt legem licentia graſſatur ille furor. Mirum, Gallos, qui paſsim mutabiles ſunt, in eo pugnæ genere adeò conſtantes eſſe, ut non Dei, non Regum legibus, non manſuetudine flecti poſsint, ut ex gladiatoria Palæſtra tranſeant in homines Chriſtianos.* Idemque lib. 3. ad annum 1617. ita pergit: *Prævaluit libido in ſanguinem, gladiatorum virtus, agnitumq; tandem malo experimento, monomachiam*

machiam

machiam apud Gallos pro virtute acceptam Nobilibus, unumque è criminibus eſſe quæ vetabuntur ſemper & ſemper valebunt.

XXIX. In Belgio duellatores tempore Philippi II, Alberti & Iſabellæ infamia notabantur, Nobilitatis inſigniis privabantur, honoribus, officiis & dimidia parte bonorum exuebantur. Et præterea ſi in loco ad duellum conſtituto conſpiciebantur, ultimo ſuppliciò affecti omnia eorum bona fiſco applicabantur. Multa etiam edicta & leges circa duella in Svecia, Dania aliisque regnis & provinciis promulgata extant: quæ omnia hic exponere cum nimis longum & tædioſum ſit futurum pedem hic figo & fertiliſſimum dicendi campum ingreſſus ſpicilegiis quibusdam collectis contentus cætera

— — — *Spatiis excluſus iniquis*
Prætereo, atq; aliis poſt me memoranda relinquo.

Gloria domino â quo omnia, & ad quem omnia.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMAN.